

InDret

Deu llibres de filosofia moral i política (1950-2000)

José Juan Moreso
Facultat de Dret
Universitat Pompeu Fabra

Working Paper núm: 153
Barcelona, juliol de 2003
www.indret.com

Presentació

Aquesta selecció de deu llibres de filosofia moral i política de la segona meitat del segle XX obeeix als següents criteris de rellevància: l'impacte i la influència que han tingut i tenen en el debat contemporani, l'originalitat filosòfica de la perspectiva adoptada i llur fecunditat per a la reflexió sobre el Dret.

Tal vegada, la primera cosa que cridi l'atenció del lector d'aquesta llista és que del llibre de R. M. HARE, *The Language of Morals*, de 1952, saltem fins a *A Theory of Justice* de John RAWLS, de 1971. Quasi vint anys en un període de cinquanta és molt, però crec que aquesta dada és significativa. La filosofia analítica, que amb el positivisme lògic havia assumit el principi de verificació, sostenia que tots els problemes són o bé conceptuals o bé empírics. D'aquesta forma, els problemes ètics podien tractar-se com a problemes conceptuals, d'anàlisi del llenguatge moral (com en el llibre de Hare), objecte de la metaètica o bé, com a problemes empírics, de descripció de les pràctiques, creences i actituds morals de les persones a les diverses societats, objecte de l'ètica descriptiva. No quedava espai per a l'ètica normativa, per a l'anàlisi de la justificació dels judicis morals i es generà el que en l'expressió afortunada de Ph. Pettit podem denominar *the long silence period*¹. Malgrat això, l'utilitarisme, potser perquè era una concepció que contenia molts pocs pressupòsits metafísics, constituïa el transfons normatiu acceptat per gairebé tothom. El llibre de R. Brandt, inclòs a la llista, encara que posterior en el temps, és una mostra clara del que vull dir.

El llibre de J. Rawls canvia radicalment aquest panorama almenys per tres raons: a) desafia per primer cop de mode sistemàtic els principis bàsics de l'utilitarisme, b) es presenta com a una rehabilitació de la tradició contractualista en filosofia política i c) assumeix el nucli de la teoria de l'elecció racional, que constitueix ja des de fa alguns anys el paradigma de les ciències socials més avançades. Això tingué com a conseqüència, per una banda, la rehabilitació de la filosofia pràctica en l'àmbit de la filosofia analítica i, per l'altra, la recreació d'un espai conceptual que havia existit a la filosofia anglosaxona, des d'Adam Smith fins a John Stuart Mill: l'àmbit de les *moral sciences*, un lloc d'encontre entre la filosofia moral, la teoria política, la teoria econòmica i la teoria jurídica, i que —per raons que no és pertinent analitzar en aquesta presentació— havia desaparegut. Després de Rawls, la filosofia moral i la filosofia política es desenvolupen en aquest terreny de joc. Després de Rawls, tots som *postrawlsians*.

Els altres llibres inclosos a la llista o bé constitueixen nous desafiaments als fonaments filosòfics de la teoria moral, com el de J. Mackie, que qüestiona poderosament l'objectivitat dels judicis ètics, i el de B. Williams, que qüestiona l'adequació de la noció de racionalitat de la modernitat; o bé constitueixen refinaments d'algunes de les conseqüències de la teoria rawlsiana i presenten dubtes sobre alguns dels seus fonaments normatius, com els de R. Nozick, R. Dworkin, Ch. Taylor i A. Sen. Queda a part el llibre de J. Habermas, que procedent d'una altra tradició, la de la

¹ Philip PETTIT, 'The Contribution of Analytical Philosophy', p. 8 a Robert E. GOODIN, Philip PETTIT (eds.), *A Companion to Contemporary Political Philosophy* (Oxford: Basil Blackwell, 1993).

filosofia continental, ha trobat la manera d'establir sòlids ponts de diàleg amb la filosofia política de caire analític.²

Pot causar certa sorpresa l'absència d'alguns *ismes* especialment presents en el debat contemporani (multiculturalisme, feminisme, republicanisme, etc.). Tanmateix, al meu parer, aquests debats, sovint subtils i importants, han de ser compresos com a variacions sobre els temes analitzats per les obres incloses a la llista.

Finalment, seria convenient acompanyar la lectura d'aquests llibres amb la lectura d'algunes bones visions de conjunt de la filosofia moral³ i de la filosofia política⁴ contemporànies.

² Vegeu, per exemple, l'interessant debat entre Jürgen HABERMAS, 'Reconciliation Through the Public Use of Reason: Remarks on John Rawls's Political Liberalism', *Journal of Philosophy* 92 (1995): 109-131 i John RAWLS, 'Political Liberalism: Reply to Habermas', *Journal of Philosophy* 92 (1995): 132-180.

³ Per a la filosofia moral m'atreveixo a recomanar dues recopilacions de textos que contenen a més dues introduccions excel·lents: Stephen DARWALL, Allan GIBBARD, Peter RAILTON (eds.), *Moral Discourse and Practice. Some Philosophical Approaches* (Oxford: Oxford University Press, 1997) i James RACHELS (ed.), *Ethical Theory* (Oxford: Oxford University Press, 1998).

⁴ Quant a la filosofia política contemporània podeu consultar dues presentacions panoràmiques excel·lents: Will KYMLICKA, *Contemporary Political Philosophy. An Introduction* (Oxford: Oxford University Press, 1990) i Roberto GARGARELLA, *Las teorías de la justicia después de Rawls. Un breve manual de filosofía política* (Barcelona: Paidós, 1999).

Selecció

- R.M. HARE, *The Language of Morals* (Oxford: Oxford University Press, 1952), trad. de Genaro R. Carrió i Eduardo A. Rabossi, *El lenguaje de la moral* (México: Universidad Autónoma de México, 1975).

La metaètica descobreix la racionalitat del llenguatge normatiu.

- John RAWLS, *A Theory of Justice* (Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1971), trad. de M. Dolores González, *Teoría de la justicia* (México: Fondo de Cultura Económica, 1979).

Fonaments filosòfics del liberalisme (kantià) igualitari.

- Robert NOZICK, *Anarchy, State and Utopia* (New York: Basic Books, 1974), trad. de Rolando Tamayo, *Anarquía, Estado y Utopía* (México: Fondo de Cultura Económica, 1988).

Fonaments filosòfics robusts per a aprimar l'Estat.

- Ronald DWORKIN, *Taking Rights Seriously* (London: Duckworth, 1977), trad. de Marta Gustavino amb un estudi introductori d'Albert Calsamiglia, *Los derechos en serio* (Barcelona: Ariel, 1984).

La filosofia jurídica, moral i política basada en drets.

- John L. MACKIE, *Ethics. Inventing Right and Wrong* (Hammondsworth: Penguin, 1977), trad. de Tomás Fernández, *Ética. La invención de lo bueno y lo malo* (Barcelona: Gedisa, 2000).

El millor contra l'objectivitat de la moral.

- Richard BRANDT, *A Theory of the Good and the Right* (Oxford: Oxford University Press, 1979), trad. d'Esperanza Guisán, *Teoría ética* (Madrid: Alianza, 1982).

La darrera presentació articulada de l'utilitarisme moral.

- Bernard WILLIAMS, *Ethics and the Limits of Philosophy* (Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1985).

Reflexió subtil sobre el lloc de l'ètica a les nostres vides.

- Amartya SEN, *On Ethics and Economy* (Oxford: Basil Blackwell, 1987), trad. d'Ángeles Conde, *Sobre ética y economía* (Madrid: Alianza, 1989).

La igualtat en el llenguatge dels economistes.

- Charles TAYLOR, *Sources of the Self. The Making of the Modern Identity* (Cambridge: Cambridge University Press, 1989), trad. d'Ana Lizón, *Fuentes del yo: la construcción de la identidad moderna* (Barcelona: Paidós, 1996).

Una reconstrucció aguda de la identitat moderna que posa en dubte l'individualisme i la neutralitat del liberalisme.

- Jürgen HABERMAS, *Faktizität und Geltung. Beiträge zur Diskurstheorie des Rechts und des demokratischen Rechtsstaats* (Frankfurt am Main: Suhrkamp, 1992), trad. de Manuel Jiménez Redondo, *Facticidad y validez. Sobre el Derecho y el Estado de Derecho en términos de teoría del discurso* (Madrid: Trotta, 1998).

Aquest llibre és al sistema habermasià el que *Grundlinien der Philosophie des Rechts* és al sistema hegelian.